

Elazığ, Erzurum, Malatya, Van ve Kars illerinin çeşitli tarihlerde bu sıralama içerisinde yer aldığı görülmektedir.

1.4.6. Erzincan İlinin Rekabetçiliği ve Ar-Ge, Yenilikçilik Kapasitesi

Günümüzde ulusal ve uluslararası alandaki ilişkilerin en belirleyici unsuru haline gelen rekabet kavramı bölgesel kalkınmanın vazgeçilmez unsuru haline gelmiştir. Bu kapsamda, Ülkemizde Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından çeşitli çalışmalar yürütülmekte ve bölgelerin rekabet gücü ortaya konmaktadır.

Bu çalışmalardan biri olan ve düzenli olarak yayınlanan İllerarası Rekabetçilik Endeksi çalışmasının sonuncusu 2011’de yayınlanmıştır. 2009-2010 yılı verileri esas alınan çalışmada illerin rekabetçilikleri; “Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi, Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi, Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Endeksi ve Erişilebilirlik Endeksi” olmak üzere dört alt endeks bazında incelenmiştir.

Tablo 61. Doğu Anadolu Bölgesi İlleri Rekabetçilik Genel Endeks Sıralaması

İller	2009-2010 Endeksi'nde Genel Endeks		2008-2009 Endeksi'nde Genel Endeks		2007-2008 Endeksi'nde Genel Endeks	
	81 İl İçinde Sırası	Endeks Değeri	81 İl İçinde Sırası	Endeks Değeri	81 İl İçinde Sırası	Endeks Değeri
Malatya	28	20,99	28	20,77	30	20,07
Erzurum	25	21,95	27	21,31	28	21,07
Elazığ	27	21,10	39	17,41	34	18,41
Erzincan	49	14,57	53	14,01	45	14,86
Van	57	13,56	55	13,71	57	13,20
Kars	68	10,39	67	10,44	68	9,87
Ağrı	79	6,33	70	9,53	77	6,90
İğdır	72	8,79	69	9,95	75	7,50
Muş	70	9,17	73	8,60	70	9,42
Bitlis	73	8,37	72	8,77	73	7,70
Bingöl	71	8,80	75	7,37	72	7,88
Ardahan	78	7,18	79	6,54	79	5,73
Tunceli	74	8,06	77	6,97	78	6,72
Hakkari	81	6,23	81	5,33	80	5,08

Not: Yeni değişkenler eklendiği için bir önceki yıl çalışmasına göre endeks değerlerinde farklılık olmuştur.

Kaynak: URAK, İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009 – 2010.

İllerin rekabetçilik endekslerinin yer verildiği çalışma sonuçlarına göre; 2007-2008 yılları arasında 45. olan Erzincan, 2008-2009 sıralamasında önemli oranda gerileyerek 53. olmuş, 2009-2010 genel endeks sıralamasında ise bir önceki döneme göre 4 sıra yükselerek 49. olmuştur.

İlin alt endeksler bazında gerçekleştirilen değerlendirmelerinde ise en iyi olduğu endeks Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi olurken, en kötü olduğu endeks Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi olmuştur. Erzincan’ın rekabet gücünü meydana getiren alt endeksler incelendiğinde; Erişilebilirlik Alt Endeksi’nin payının %59,63 olduğu, bunu sırasıyla %33,33 ora-

nı ile Beşeri Sermaye ve Yasam Kalitesi Alt Endeksi'nin ve %7,00 oranı ile Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi'nin takip etmekte olduğu tespit edilmiştir. Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'nin ilin rekabetçiliğine katkısı ise %0,04 oranındadır.²⁰

Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi ile Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'nin ilin rekabetçiliğine katkısının oldukça düşük oranlarda yer alması; sanayileşme, üretim, pazarlama, yenilikçilik v.b. değişkenler açısından ilin pek de iyi bir durumda olmadığını ortaya koymaktadır.

Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi bazında Ülkemiz illeri değerlendirildiğinde; ilk üç sırayı İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerin aldığı görülmektedir. Erzinca'nın da içinde bulunduğu Gümüşhane, Siirt, Kars ve Çankırı illeri ise Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi sıralamasında son sıralarda yer almaktadırlar. İstanbul ili Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'nde de ilk sırada yer almakta olup; bu veriler ilin markalaşma ve yenilikçiliğe önem verdiğini, yenilikçi ürünlerini de başarı bir şekilde pazarladığının bir göstergesidir. Ancak, aynı durumu Erzinca ili için söylememiz pek mümkün değildir.

Kullanılan kredi, ihracat hacmi, dış ticaret yapan firma sayısı, tahakkuk eden vergi miktarı, sanayi elektrik tüketimi, toplam kamu yatırımı (enerji ulaştırma ve haberleşme hariç) gibi veriler değerlendirilerek oluşturulan Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeks değeri sıralamasında Erzinca ilinin 81 il içerisinde 77. olması, ilin başarılı bir yapı sergileyemediğini ortaya koymaktadır. Erzinca ili her ne kadar sıralamadaki yerini bu alt endeks bazında korumuş olsa da, Ülkemizdeki diğer iller kadar gelişme göstermediği de aşıkardır. Malatya, Erzurum ve Elazığ gibi çevre iller tüm alt endeksler bazında ve genel endeks sıralamasında Erzinca'ya göre daha ön sıralarda yer almaktadırlar.

Ayrıca, Erzinca ili diğer bir alt endeks değeri olan Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi'nde de oldukça gerilerde yer almaktadır. Türk Patent Enstitüsü (TPE) verileri çerçevesinde oluşturulan bu endekste 2008-2009 dönemine göre 3 sıra gerileyerek sıralamada 69. olmuştur. Bu durum 100 Milyon Dolar'ın üzerinde ihracat yapan firma sayısı, İSO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Listesi'ne giren firma sayısı, son beş yıla ait patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve süper ligde oynayan futbol takımı gibi değişkenlerde iyi bir gelişme seyri izlenmediğini göstermektedir.

Son beş yıla ait marka tescil ortalamasına göre ilin 55. sıradan 57. sıraya gerilemesi ar-ge ve teknoloji konusunda istenilen seviyeye ulaşamadığının bir göstergesidir. Bu değişkenlerden de anlaşılacağı üzere günümüzde illerin rekabet edebilirliklerini etkileyen en önemli unsurlar ar-ge ve teknolojik yenilik kapasiteleridir.

²⁰ URAK, İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010, S 102.

Tablo 62. Erzincan İli Alt Endeksler Bazında Rekabetçilik Göstergeleri

İller	2009-2010		2008-2009		2007-2008		Hesaplamada Kullanılan Değişkenler	Değişkenlerin Alt Endeks Bazında Etkisi
	81 İli İçinde Sırası	Endeks Değeri	81 İli İçinde Sırası	Endeks Değeri	81 İli İçinde Sırası	Endeks Değeri		
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Bazında	42	19,42	45	18,20	43	20,64	Eğitim, sağlık ve mevduat göstergeleri, suç göstergeleri, otomobili sayısı, alışveriş ve otel merkezleri, mesken elektrik tüketimi	Alt Endeks bazında 42. sıraya yükseldi. - İfade kişi başına düşen öğretim üyesi sayısına ilişkin sıralamada 8 basamak ilerleyerek 23. oldu. - Kişi başına düşen hastane yatağı sayısı bakımından 36. sıradan 21. sıraya yükseldi. - Kişi başına mevduat miktarına göre sıralamada 3 sıra gerileyerek 36. sırada yer aldı. - Kişi başına mesken elektrik tüketim miktarı bakımından yerini koruyarak 45. sırada yer aldı.
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Bazında	69	0,0235	66	0,0221	69	0,0195	100 Milyon Dolar'ın üzerinde ihracat yapan firma sayısı, ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Listesi'ne giren firma sayısı, son beş yılda ait patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, süper ligde oynayan futbol takımı	Alt Endeks bazında 69. sıraya geriledi. - Son Bes Yıla Alt Marka Tescil Ortalamasına göre 55. Sıradan 57. sıraya geriledi, - Diğer değişkenlerde de performansı düşük.
Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Bazında	77	4,08	77	3,01	67	5,94	Kullanılan kredi, tahakkuk eden vergi, ihracat hacmi, toplam kamu yatırımları (enerji ulaştırma-haberleşme hariç), sanayi elektrik tüketimi, açılan şirket sayısındaki değişim, ilde gümrük varlığı, yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı, dış ticaret yapan firma sayısı, ilin iç talep sayısı	Alt Endeks bazında yerini korudu. - Tahakkuk eden vergi miktarı bakımından 2 sıra ilerleyerek 64. sıraya yükseldi, - İhracat hacmi sıralamasında 72. sıradan 70. sıraya yükseldi. - Toplam kamu yatırımı (Enerji, haberleşme, ulaştırma hariç) sıralamasında 4 sıra gerileyerek 69. sıraya geriledi. - Bir önceki seneye göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı sıralamasında 20. sırada olması alt endeksteeki rekabet gücünü olumsuz etkiledi. - İç talep potansiyelinde bir önceki sene olduğu gibi 69. sırada yer aldı. - Dış ticaret yapan firma sayısı bakımından ise 72. sıradadır.
Erişebilirlik Alt Endeksi Bazında	43	34,75	37	34,80	42	32,84	Kişi başı ADSL aboneliği ve sabit telefon sayısı, uçak seferinin varlığı, ulaştırma-haberleşme alanında kamu yatırımı, ilin otayol ağına bağlı olup-olmaması, ilde kilometrekareye düşen bölünmüş yol uzunluğu, ilin demiryolu ağına bağlı olup- olması, liman varlığı, kilometre başına düşen araç sayısı	Alt Endeks bazında 43. sıraya geriledi. - Dış hat havayolu seferi yok - Haberleşme ve ulaştırma alanlarında kamu yatırımları 1 sıra gerileyerek 14. oldu. - Otayol bağlantısı yok - İli, km başına düşen bölünmüş yol bakımından 30. sıradan 39. sıraya geriledi.

Kaynak: URPAK, İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009 – 2010.

Bu nedenle ilin; araştırma geliştirme kapasitesi ve teknolojik yenilik noktasında nerede durduğunu görmek, ilin sanayine ilişkin öneri ve hedefler belirlemek açısından faydalı olacaktır. Bilgi çağında yaşadığımız bu günlerde rekabet edebilirliğin ön koşulu ar-ge ve yenilik ekseninde faaliyet gösteren bir sanayi sektörüdür.

Bu kapsamda BSTB, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK) ve TPE gibi kuruluşların ar-ge ve yenilik çalışmalarına ilişkin verilerini inceleyerek, Erzincan ilinin ar-ge yapısını hakkında bilgi edinmemiz mümkün olabilecektir. Yapılan incelemelerde ar-ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin sanayi sektörü gelişmiş iller olan İzmir, İstanbul, Ankara, Kocaeli gibi illerde yoğunlaşmış olduğunu görmekteyiz. Erzincan ili için yapılan değerlendirmelerde ise ilde ar-ge, teknolojik yenilik ve yenilikçilik konularında yeterince çalışma yapılmadığı sonucuna varmak mümkündür.

TÜBİTAK tarafından ar-ge, teknoloji ve yenilik kapsamında verilmekte olan bir çok destekten Erzincan ilinin faydalanamadığı, TÜBİTAK'ın Teknoloji ve Yenilik Destek Programı çerçevesinde yapılan 11.916 (8360 KOBİ) başvurudan sadece 1 tanesinin Erzincan ilinde kayıtlı KOBİ niteliğinde bir firma tarafından yapıldığı görülmektedir.

Diğer yandan, BSTB'nin ar-ge ve teknolojik yeniliği artırmaya yönelik olarak verdiği Ar-Ge Merkezi Belgesi, Teknoloji Bölgeleri, Santez Projesi gibi desteklerinden de İl faydalanamamıştır (www.sanayi.gov.tr adresinde yayınlanan istatistikler incelenmiştir).

Yenilikçiliğin önemli bir göstergesi olan TPE verilerine göre marka, faydalı model, patent, endüstriyel tasarım konularında yapılan başvuru ve tescil durumları incelendiğinde aşağıdaki gibi bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Yıllar itibarıyla özellikle markalaşma konusunda bir bilinç oluştuğunu söyleyebiliriz. Ama maalesef tablo istenileni yansıtmamaktadır. İl, ar-ge, teknoloji ve yenilikçilik konusunda istenilen ivmeyi yakalayamamıştır. TRA1 bölgesi içerisinde Bayburt ve Erzincan'a göre Erzurum ili çok daha iyi bir durumdadır. Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında ise İl ve içinde bulunduğu bölgenin ar-ge ve yenilikçilik yapısının oldukça vasat bir yapı sergilediğini söylemek mümkündür.

Patent ve Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Marka konularında yapılan başvuru ve tescillerde İstanbul ili her alanda birinci sırada yer almaktadır. İstanbul ili dışında yapılan başvurular ve tesciller açısından Ankara, Bursa, Manisa ve İzmir gibi illerimiz de sıralamalarda en üstte kendilerine yer bulurken, Erzincan ili bu değerlendirmeler içerisinde en son sıralarda yer alan iller içerisinde yer almaktadır.

Tablo 63. Patent, Faydalı Model, Marka, Endüstriyel Tasarım Başvuru ve Tescil Bilgileri (Türkiye Genel ve Erzurum)

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PATENT												
Başvuru	Erzurum	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	TR1	2	0	0	2	1	1	0	12	7	12	11
	Türkiye	320	380	465	569	738	960	1.099	1.844	2.268	2.588	3.250
Tescil	Erzurum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	TR1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
	Türkiye	23	57	73	92	68	94	122	317	337	456	642
MARKA												
Başvuruları	Erzurum	11	12	24	17	9	78	74	55	37	47	65
	TR1	75	58	84	58	67	197	251	280	176	187	224
	Türkiye	21.156	20.256	28.478	30.469	38.491	48.917	54.712	58.596	60.597	59.838	73.142
Tescilleri	Erzurum	8	8	5	12	10	10	33	44	25	23	21
	TR1	28	44	40	38	39	49	103	150	105	120	79
	Türkiye	10.640	10.129	13.479	14.514	18.865	26.933	34.509	40.705	35.543	41.414	32.397
FAYDALI MODEL												
Başvuru	Erzurum	0	0	0	1	0	0	0	1	1	2	0
	TR1	0	0	0	2	0	0	1	4	4	8	11
	Türkiye	453	629	913	1205	1477	1884	2423	2968	2942	2842	2994
Tescil	Erzurum	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
	TR1	0	0	0	0	1	0	0	1	2	3	4
	Türkiye	145	257	373	704	677	963	1.659	2.146	1.833	2.151	2.022
ENDÜSTRİYEL TASARIM												
Başvuru	Erzurum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	TR1	0	0	1	3	3	1	2	2	2	4	18
	Türkiye	2.194	2.549	3.608	3.977	4.525	4.925	5.510	5.984	6.093	5.927	6.567
Tescil	Erzurum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	TR1	0	0	0	1	0	0	1	2	0	2	13
	Türkiye	1.678	2.339	2.693	3.225	4.223	4.388	5.708	5.856	5.783	5.378	6.360

Kaynak: TPE.

Diğer yandan İde; Erzincan'a özel ürünlerin tescilli konusunda, başta Ticaret ve Sanayi Odası tarafından olmak üzere önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Tarım bölümünde de yer aldığı üzere Erzincan tulum peyniri, cimin üzümü (Üzümlü Belediyesi) ve bakır işlemeciliği konularında Coğrafi İşaret Tescil belgesi alınmıştır.

Erzincan'da ar-ge çalışmalarının önemi ortaya konmakta olsa da; kaynak yetersizliği, üniversite-sanayi işbirliğinin gelişmemiş olması, ürünlerin ticarileştirilememesi, ar-ge konusunda nitelikli personelin bulunmaması ve gerekli altyapının oluşturulamamış olması gibi nedenlerden dolayı ar-ge faaliyetleri arzu edilen düzeye erişememiştir. Bu değişkenler göz önünde bulundurularak yeni atılımlar yapabilmeye yeteneği değerlendirildiğinde ise, doğru strateji ve uygulamalar ile Erzincan; rekabetçilik, yenilik, ar-ge ve teknolojide çok daha iyi sıralara gelebilecek potansiyele sahiptir.

1.5. MADENCİLİK

Gelişmiş refah toplumlarının bugünkü durumlarına gelmesinde önemli bir aktör olan madencilik, sanayileşmenin temelini oluşturan hammaddenin kaynağıdır. Doğal kaynaklarını etkin ve verimli olarak kullanan toplumlar sanayileşmede gerçekleştirerek, rekabet üstünlüğü sağlamışlardır. Erzincan ilimiz zengin maden rezervine sahip ve sanayileşerek gelişme potansiyeli olan illerimizden biridir. Ancak zamanla tarım ağırlıklı bir yapı sergileyen ilde, madencilik sektörü var olan rezervlerde dikkate alındığında istenilen oranda gelişmemiş, hatta oldukça geri kalmıştır. Dolayısıyla buna bağlı olarak gelişmesi beklenen sanayi sektörü beklenen etkinlik ve verimliliği yakalayamamıştır.

Bu nedenle madencilik sektörü bölümünde Erzincan ilinin var olan potansiyeli merkez ve ilçeler olarak ortaya konularak, madencilik ve beraberinde sanayi sektörü açısından gelişme durumuna ilişkin tespitler yapılmaya çalışılacaktır. Her geçen gün önemi artan madencilik sektörünün ilin ekonomik kalkınmasında ve sanayileşmesinde önemli bir aktör durumunda olduğu göz önünde bulundurulması gereken bir gerçektir. Bu durum madencilik sektörünün önemini kavramış olan yabancı sermaye açısından da İli oldukça cazip hale getirmektedir. Ancak bu noktada yabancı sermayenin yerli ortaklıklar aracılığı ile bölgeye çekilmesi uygun olacaktır.

İl ve ilçeler bazında bakıldığında krom rezervleri açısından önemli bir potansiyele sahip olan Erzincan'da kromun yanı sıra; linyit, doğaltaş (Mermer-Andezit), demir, bakır, altın, manganez, manyezit, tuğla-kiremit toprağı, ponzataşı, perlit ve asbest gibi önemli yer altı zenginlikleri bulunmaktadır. Ayrıca, jeotermal kaynaklar ve maden suyu da İlin diğer yer altı kaynakları arasında sayılmaktadır.

Tablo 64. Erzincan İli Maden Rezervleri

ALTIN (Au) İliç-Çukurdere (Çöpler) Au Yatağı	Tenör : 1,7 gr/ton Au Rezerv : 71.600.000 ton toplam rezerv (~100 ton metal Au).
ASBEST (Asb) İliç (Yakuplu, Avarcık, Sarıkonak, Nergislik, Dostal, Sorgun Çeşmesi, Bağlıca) Sahası	Tenör : % 1-80 asbest olup lif uzunlukları 1-20 mm arasında. Rezerv : 53.300 ton görünür, 5.300 ton muhtemel, 213.830 ton mümkün rezerv.
BAKIR (Cu) Tercan (Karacakışla Köyü, Karakulak), İliç (Çöplerköy, Yakupluköy), Handere Zuhurları	Tenör : Malahit, kalkopirit, azurit Rezerv: Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.
DEMİR (Fe) Kemaliye-Bizmişen Yatağı Çalçı Kurudere Demir Yatağı ve Sultanmurat Zuhuru İliç-Akdoğdu Demir Yatağı İliç-Fındıklı Zuhuru İliç-Yakuplu Zuhurları	Tenör : % 53 Fe ₂ O ₃ , Rezerv : 23.769.209 ton toplam rezerv. Örtü nedeniyle yataklar işletilememektedir. Tenör : % 62 Fe ve % 3,5 SiO ₂ (Sultanmurat), % 52 Fe ve % 6,9 SiO ₂ (Kurudere) Rezerv: Kurudere yatağında 310.000 ton rezerv tespit edilmiş, büyük bir kısmı işletilmiştir. Sultanmurat zuhurunda ise 85.000 ton görünür + muhtemel rezerv tespit edilmiştir. Cevherin tamamına yakını alınmıştır. Tenör : % 60 Fe ₂ O ₃ Rezerv : 312.000 ton görünür + muhtemel rezerv. Tenör : % 63 Fe ₂ O ₃ Rezerv : 125.000 ton mümkün rezerv. Tenör : % 52 Fe ₂ O ₃ Rezerv : 11.500 ton görünür + muhtemel rezerv.
JİPS (Jips) Çayırılı (Pulluk Köy), Tercan (Ciknes), İliç (Boyalık, Bozoğlak, Armutlu) Sahaları	Tenör : % 98 CaSO ₄ .2H ₂ O, Rezerv : 350.000 ton muhtemel rezerv.
KROM (Cr) Merkez, Refahiye, İliç, Kemah, Tercan ve Çayırılı Sahaları	Tenör : % 10-54 Cr ₂ O ₃ Rezerv: 3,5-4,0 milyon ton görünür + muhtemel + mümkün 200'den fazla krom ocak, yarma ve mostrası vardır.
MANGANEZ (Mn) Çayırılı-Karakulak Sahası İliç-Çöpler Sahası Kemaliye-Dilli, Kekikpınarı, Elekören Sahası	Tenör : % 52 Mn Rezerv : 100.000 ton görünür + muhtemel rezerv. Tenör : %46 Mn Rezerv: 135.000 ton rezerv. Rezervin tamamına yakın kısmı alınmıştır. Türkiye'nin en kaliteli yatağı olup şu anda üretim yoktur. Tenör : % 38,3-43,9 Mn, Rezerv : 8950 ton görünür + muhtemel rezerv.
MANYEZİT (Mag) Merkez-Çayırılı Bölgesi Refahiye-Yukarıyeniköy Sahası	Tenör : % 45-46 MgO, Rezerv : 4.875.729 ton görünür + muhtemel rezerv. Tenör : % 44.83 MgO, % 4.58 SiO ₂ ve % 0.99 Fe ₂ O ₃ Rezerv : 223.950 ton görünür + muhtemel, 197.900 ton mümkün rezerv.
PERLİT (Per) Erzincan-Mollatepe Sahası	Tenör : İyi Rezerv : Halen işletilmekte olan sahada 71.500.000 ton muhtemel rezerv.
TUĞLA-KİREMİT (Tgk) Tercan Sahası	Tenör : İyi kalite Rezerv : 1.000.000 ton muhtemel rezerv.

Kaynak: MTA.

İlk olarak oldukça zengin olan krom yatakları açısından Türkiye'nin sayılı yatakları arasında yer alan Kop Dağı Krom rezervlerinin Erzincan ilinde olduğu görülmektedir. Merkez, Refahiye, İliç, Kemah, Tercan (Coşan, Eren, Ezan Ocakları) ve Çayırılı yörelerinde irili ufaklı ve genellikle yüksek tenörlü²¹ yataklar bulunmaktadır. İl krom potansiyeli açısından Guleman (Elazığ) bölge-

²¹ Maden cevheri içerisindeki saf maden oranı.

sinden sonra ikinci sırada yer almakta olup, İilde 1950’li yıllardan bu yana krom madeni üretim çalışmaları yapılmaktadır.²²

Metalik cevherler grubunda yer alan krom; metalurji, kimya, refrakter ve döküm sanayi, paslanmaz çelik, uçak, gemi, silah, gıda, boya sanayinde, zırhlı araç yapımında ve türbin motorları yapımında v.b. alanlarda kullanılmaktadır. İhracata yönelik gelişme gösteren krom madencilğine dayalı sanayinin İilde gelişmesi beraberinde, orta ve yüksek teknolojili ürünlerin üretilerek bu alanda sanayileşme sonucunu ortaya çıkaracaktır. Özellikle madencilik alanında yapılacak ar-ge ve arama çalışmaları; üretim, satış ve pazarlama olmak üzere bir çok alanda yapılacak yenilikçilik faaliyetleri ile ilin sanayiye ve ihracata dayalı gelişiminde önemli katkılar sağlayacaktır. Bu stratejik açıdan önemli tüm madenler için geçerli bir süreçtir. Bu sürecin ilçelerde göz önünde bulundurulması iyi bir planlama yapılması ili bölgenin büyüyen sanayi yıldızı haline getirecektir.

Demir madeni açısından ise bölge, Sivas-Malatya-Erzincan kuşağı içerisinde yer almaktadır. İldeki önemli demir yatak ve zuhurları Kemaliye-Bizmişen, Çaltı-Kurudere ve İliç-Akdoğdu demir yatakları ile Çaltı-Sultanmurat, İliç-Karakaya ve Fındıklı Deresi demir zuhurlarıdır. Bizmişen demir yatağı 4 ayrı bölümden oluşmaktadır. Tüm bunların toplam görünür rezervi 23.769.000 tondur. Bu rezervin yaklaşık 17 milyon tonunun Fe tenörü %45’ten büyüktür.²³

Endüstriyelleşme alanında önemli ağırlığı olan demir madeni; çelik sanayinde, boya endüstrisinde, saf halde demir karbon ve diğer metallerle alaşımları halinde, inşaatlarda beton, kiriş ve yüzeylerin güçlendirilmesi v.b. birçok yerde kullanılmaktadır. Erzincan ilinde demir çelik sanayine dayalı endüstrilerin geliştirilmesi ile ucuz hammadde ve hammaddeye yakınlık nedeniyle düşük maliyetli ürünlerin satışı ile sanayi sektöründe önemli avantajlar elde edilebilecektir.

Ayrıca, bölge MTA tarafından manyezit ve mangan yönüyle de detaylı olarak incelenmiş ve önemli zuhurlar belirlenmiştir. Erzincan ili manyezit yatakları detaylı çalışılmış ve Türkiye’de nadir görülen sedimanter manyezit yatağının bir örneği bu yörede bulunmuştur. Çayırılı ilçesinde yer alan bu sedimanter manyezit yatağında 4.875.729 ton görünür + muhtemel manyezit rezervi tespit edilmiştir. Bunun dışında Refahiye ilçesinde Yukarıyeniköy sahasında da % 44.83 MgO içerikli 223.950 ton görünür + muhtemel manyezit rezervi belirlenmiştir. Bölgedeki manyezit yatakları geçmişte zaman zaman işletilmiştir.²⁴

Demir çelik sanayinde, kimya sanayi, çimento, suni ipek, suni gübre, izolasyon, metalik magnezyum, refrakter malzemeler, kimya endüstrisi, kağıt

22 [http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler .pdf](http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler.pdf)

23 http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler .pdf

24 http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler .pdf

endüstrisi ve ilaç boya gibi birçok alanda kullanılan bu madenler rekabet edebilirliği yüksek olan madenlerdir. Ülkemizde üretilen manyezit, düşük silisyum ve kalsiyum içerikleri nedeniyle üstün kaliteli olup, dünya pazarlarında tercih edilmektedir.²⁵ Bu nedenle zaman zaman işletilen sahalarda üretime başlanması ve bu ürünün pazarlanabilmesi için gerekli şartların oluşturulması gerekmektedir.

1990'lı yıllarda MTA tarafından belirlenen Iliç-Çöpler bakır-altın sahası, o günkü güvenlik koşulları nedeniyle detaylı olarak çalışılmamış ve terk edilmiştir. Günümüzde ise özel sektör tarafından sondaj çalışmaları yapılan sahanın altın ve bakır açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Sahada 1,7 gr/ton Au tenörlü 71.600.000 ton altın rezervi bulunmaktadır. Bu rezervin metal altın içeriği ise yaklaşık 100 tondur.²⁶ Takı ve süs eşyası, elektrik ve elektronik sanayinde, uzay elbiselerinin başlığındaki, büro binalarının pencerelerinde, cam üretiminde kullanılmakta olan altın dünya ticaretinin en önemli maden kaynakları arasında yer almaktadır. Son yıllarda ilin altın aramacılığı yönünden yabancı sermayeyi çekiyor olması da dikkat çekici bir husustur.

Tablo 65. Erzincan İli Madenleri Kullanım Alanları

Maden adı	Kullanıldığı Alanlar
Linyit	Bir kömür cinsi olup, genellikle termik santrallerde yakıt olarak kullanılmaktadır.
Doğaltaş (Mermer-Andezit)	Yapı malzemesi olarak kullanılmaktadır.
Demir	Çelik sanayinde, boya endüstrisinde, saf halde demir karbon ve diğer metallerle alaşımları halinde, inşaatlarda beton, kiriş ve yüzeylerin güçlendirilmesi v.b. yerlerde kullanılır.
Krom	Metalurji, kimya, refrakter ve döküm kumu, paslanmaz çelik, uçak, gemi, silah, gıda, boya sanayinde, zırhlı araç yapımında ve türbin motorları yapımında v.b. alanlarda kullanılmaktadır.
Bakır	Elektrik kabloları ve iletim hatlarında olmak üzere birçok elektrik malzemesinde ve mutfak ürünlerinde kullanılan ana hammadde.
Altın	Takı ve süs eşyası, elektrik ve elektronik sanayinde, uzay elbiselerinin başlığındaki, büro binalarının pencerelerinde, cam üretiminde kullanılmaktadır.
Manganez	Demir çelik sanayinde ve kimya sanayinde kullanılır.
Manyezit	Çimento, suni ipek, suni gübre, izolasyon, metalik magnezyum, refrakter malzemeler, kimya endüstrisi, kağıt endüstrisi ve ilaç boya gibi birçok alanda kullanılan hammadde.
Asbest	İnşaat, makine, tekstil, boru, kağıt, kimya, boya, şeker, otomotiv sektöründe
Tuğla-Kiremit top.	Tuğla ve kiremit yapımında kullanılmaktadır.
Ponzataşı	İnşaat, tarım, tekstil, mücevher işleme, cam ve plastik sanayi v.b. sektörlerde kullanılmaktadır.
Perlit	İnşaat sektörü, tarım ve sanayi (gıda, ilaç, kimya, seramik, tuğla-kiremit, cam sanayi v.b.) sektörlerinde izolasyon ve dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Bu kapsamda ilin diğer yer altı kaynakları göz önünde bulundurularak kullanıldıkları sektörler itibariyle incelendiğinde, önemli iktisadi faaliyet kollarının hammaddeleri oldukları görülmektedir. Ancak, bu madenleri bünyesinde barındıran Erzincan ilinde, madencilik sektöründe faaliyet gösteren iş-

²⁵ [http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler .pdf](http://www.mta.gov.tr/v1.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler.pdf)

²⁶ <http://www.tuncgeridonusum.com/ihracat/ihracat5.pdf>

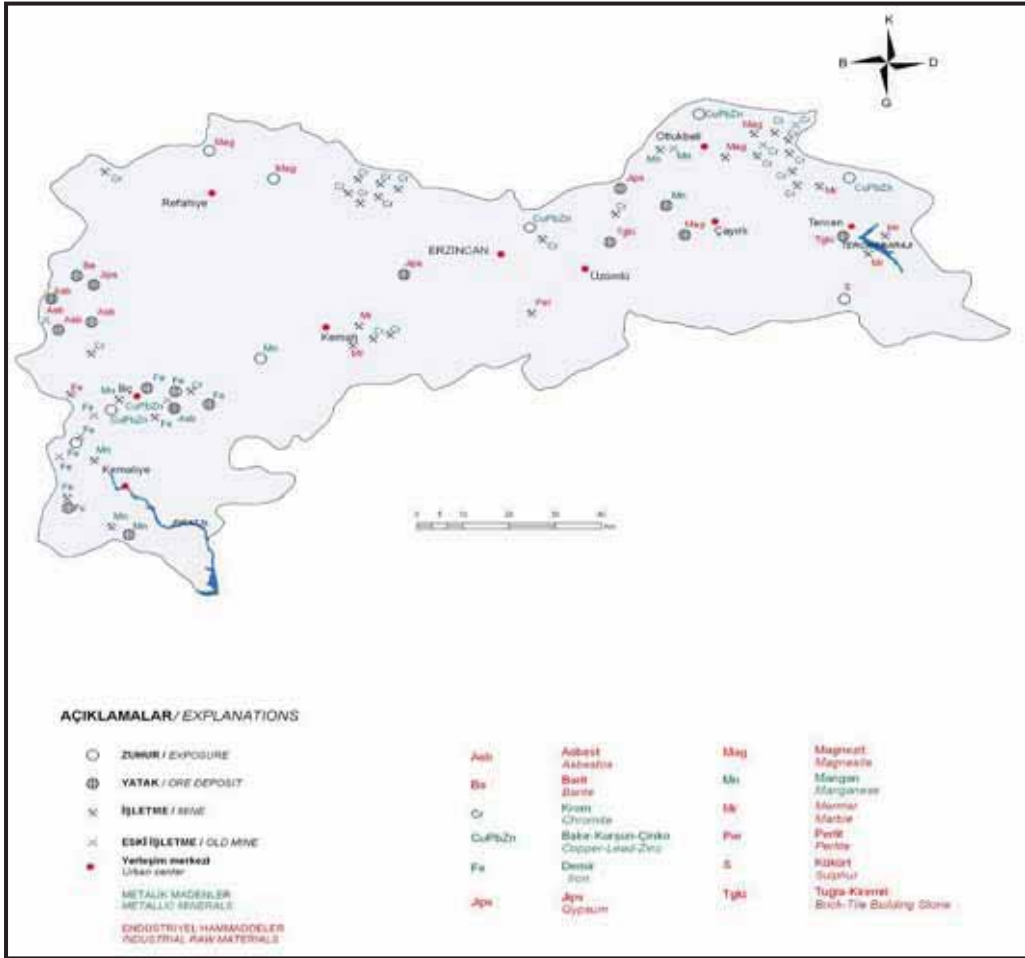

letme sayısı ve GSYİH içinde madencilik sektörünün oranının oldukça düşük olması dikkat çekici bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erzincan ilinde madencilik sektörü geliştirilebilecek en uygun alternatif yatırım alanlarından birisi olarak görülmektedir. İlde yabancı sermaye yatırımlarını çeken sektörün madencilik sektörü olması oldukça dikkat çekici bir durumdur. Diğer yandan, son yıllarda il bakır ve altın aramacılığı açısından ilgi çekmekle birlikte, özellikle altın konusunda yabancı yatırımcıların girişimleri bulunmaktadır.

Madencilik sektöründe ve ona bağlı olarak sanayi sektöründe meydana gelecek gelişmeler sonucunda yaratılacak istihdamla, işsizlik ve göç de engellenerek il önemli avantajlar elde edecektir.

Şekil 5. Erzincan İli Maden Haritası

Kaynak: MTA

1.6. ERZİNCAN'DA YATIRIMLAR VE TEŞVİKLER

Günümüz küresel rekabet koşullarında kalkınmakta olan ülkeler diğer ülkelerle rekabet edebilmek üzere çeşitli politika öncelikleri belirlemekte ve bu doğrultuda ekonomik gelişmelerini sağlayarak daha rekabetçi bir yapıya kavuşmak amacıyla çeşitli düzenlemelere gitmektedirler.²⁷

Kamu yatırımları, devlet yardımları ve teşvik uygulamalarıyla devlet; bölgesel kalkınmayı desteklemek, bölgelerarası dengesizlikleri gidermek, sanayileşmeyi, teknoloji ve ar-ge çalışmalarını geliştirmek, özel sektöre ivme kazandırabilmek ve istihdam imkânlarını sağlayabilmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu çerçevede, yatırım ve teşvik sistemi içerisinde Erzincan ilini ele almaya çalışacağız.

1.6.1. Yatırımlar

Bölgesel kalkınmanın sağlanması ve ekonomik anlamda gelişimin yakalanarak Erzincan ilinin daha rekabetçi bir yapıya kavuşmasını sağlamak üzere yapılan kamu yatırımlarını incelediğimizde 2007 yılından bu tarafa kamu yatırımlarında önemli artışların olduğunu gözlemlemekteyiz. Bu kapsamda Erzincan kamu yatırımları için ayrılan ödeneğin 2007 yılında 53.913.410 TL., 2008 yılında 105.986.275 TL., 2009 yılında 218.885.030 TL. ve 2010 yılında 447.331.836 TL. olduğu Tablo 67'de görülmektedir. Yani 2007 yılından bu tarafa kamu yatırımlarında önemli bir artış gözlemlenmektedir. Kamu yatırımlarının sektörel olarak dağılımına baktığımızda ise 2007-2010 yılları arasında en fazla yatırımın ulaştırma alanında yapıldığı, ulaştırmayı eğitim ve enerji sektörlerinin takip ettiği görülmektedir. Süreç içerisinde imalat sanayine sadece 2008 yılında ödenek aktarılmış olması diğer dikkat çekici bir husustur.

Tablo 66. Erzincan İli Kamu Yatırımları ve Sektörel Dağılımı

(TL)

	2007			2008			2009			2010		
	Proje Sayısı	Proje Toplam Tutarı	Yılı Ödeneği	Proje Sayısı	Proje Toplam Tutarı	Yılı Ödeneği	Proje Sayısı	Proje Toplam Tutarı	Yılı Ödeneği	Proje Sayısı	Proje Toplam Tutarı	Yılı Ödeneği
Enerji	75	44.517.000	25.145.000	42	25.364.000	8.505.000	23	26.680.000	9.552.000	29	22.009.700	4.995.700
Ulaştırma	23	202.608.485	4.085.549	33	255.699.098	49.999.787	31	694.187.316	159.597.543	35	835.656.887	329.586.422
Tarım	17	43.309.176	2.261.002	31	26.279.314	3.056.013	40	39.930.402	5.044.017	31	9.388.476	6.210.689
Çevre ve Orman	30	2.288.859	2.288.859	43	3.477.652	3.019.664	29	10.599.708	3.418.646	36	16.973.508	10.890.102
Ahiyapı	7	6.670.000	2.133.000	7	6.558.000	2.133.000	7	3.462.000	2.345.000	4	1.215.000	500.000
Sağlık	1	28.764.000	9.000.000	2	19.052.000	10.643.425	4	229.700	273.701	2	15.052.412	15.052.412
Eğitim	8	12.259.000	9.000.000	36	33.912.312	25.561.271	30	29.958.941	33.082.941	57	75.540.395	53.453.318
Genel İdare	4	1.264.100	0	21	9.052.878	1.267.115	30	12.618.627	5.571.182	31	34.272.833	26.643.193
Konut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İmalat	0	0	0	9	3.008.000	1.801.000	0	0	0	0	0	0
Toplam	165	341.680.620	53.913.410	224	382.403.254	105.986.275	194	817.666.694	218.885.030	225	1.010.109.211	447.331.836

Kaynak: Erzincan İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü

27 LEBLEBİCİ, F., "Devlet Yardımları Uygulamasının Mahiyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi", DPT (Kalkınma Bakanlığı), 2002, Ankara, S 3-4.

Tablo 67. Erzinca n İli Özel İdare Yatırımları

Yıllar	Yol	İçme Suyu	Tarımsal Sulama	Katı Atık Atık Su	Tarım	Turizm	Eğitim	Sağlık	Sos. Hlz. ve Yard.	Diğer	TOPLAM
2000	26,440	21,523	-	-	8,139	4,500	969,921	-	-	77,346	1,107,869
2001	59,000	42,730	3,083	-	26,808	12,000	1,452,758	12,000	-	43,123	1,651,502
2002	305,343	111,161	2,555	-	130,317	28,000	1,840,951	-	-	190,295	2,608,622
2003	312,808	112,180	13,234	-	93,562	-	1,778,755	-	-	867,445	3,177,984
2004	501,316	166,549	5,000	-	343,365	-	2,863,403	254,106	-	926,634	5,060,373
2005	2,746,439	551,112	9,822	-	540,635	-	2,929,475	1,167,911	-	610,266	8,555,660
2006	1,212,489	194,931	100,760	-	446,630	184,064	5,066,774	4,985,427	71,710	262,103	12,524,888
2007	980,361	391,392	3,184,481	245,550	579,574	117,268	6,082,698	14,916,024	161,764	3,862,650	30,521,763
2008	3,157,327	669,959	1,936,439	-	1,172,575	334,303	9,408,097	9,137,638	78,639	4,843,771	30,738,747
2009	7,238,380	1,080,667	3,414,499	353,270	907,036	668,407	14,875,022	1,366,918	236,091	9,065,268	39,205,560
2010	8,058,613	1,512,175	2,869,491	610,712	1,233,466	7,371,043	9,885,602	655,282	88,699	8,065,611	40,350,693
Yüzde Pay											
2000	2.39	1.94	-	-	0.73	0.41	87.55	-	-	6.98	100.00
2001	3.57	2.59	0.19	-	1.62	0.73	87.97	0.73	-	2.61	100.00
2002	11.71	4.26	0.10	-	5.00	1.07	70.57	-	-	7.29	100.00
2003	9.84	3.53	0.42	-	2.94	-	55.97	-	-	27.30	100.00
2004	9.91	3.29	0.10	-	6.79	-	56.58	5.02	-	18.31	100.00
2005	32.10	6.44	0.11	-	6.32	-	34.24	13.65	-	7.13	100.00
2006	9.68	1.56	0.80	-	3.57	1.47	40.45	39.80	0.57	2.09	100.00
2007	3.21	1.28	10.43	0.80	1.90	0.38	19.93	48.87	0.53	12.66	100.00
2008	10.27	2.18	6.30	-	3.81	1.09	30.61	29.73	0.26	15.76	100.00
2009	18.46	2.76	8.71	0.90	2.31	1.70	37.94	3.49	0.60	23.12	100.00
2010	19.97	3.75	7.11	1.51	3.06	18.27	24.50	1.62	0.22	19.99	100.00

Kaynak: Erzinca n İli Özel İdare.

Erzincan İlinin kalkınmasında önemli katkıları bulunan KUDAKA tarafından; 17 KOBİ'ye ve 11 kamu kurumu, sivil toplum ve kooperatife toplamda 5.633.614,06 TL hibe kullandırılmıştır.

İl Özel İdaresi yatırımlarının dağılımında her bir yılda eğitim harcamalarının payının çok yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Sağlık harcamalarının payı ise 2000'li yılların ortalarında artma eğili gösterirken, son yıllarda bu pay tekrar azalmıştır. Turizm yatırımlarının payı sadece 2010 yılında % 18,27 olmuştur. Diğer yandan alt yapı yatırımlarının payının da azımsanamayacak bir büyüklükte olduğu söylenebilir.

Erzincan ilinde özel sektör tarafından 2007 yılı için 1.267.661 bin TL'lik 167 projeye yatırım yapılmıştır. 2008 yılında ise hem proje hem de proje toplam tutarında artış olmuş ve 15.627.712 bin TL'lik 185 projeye yatırım yapılmıştır. Özel sektör tarafından yapılan bu yatırımlar devlet yatırımları kadar büyük bütçeli olmasa da, imalat sanayi için Devlet tarafından 2008 yılında yapılan toplam yatırımdan daha fazladır. Ayrıca, özel sektör tarafından yapılmakta olan yatırımların olması ve bu yatırımlarında bir önceki yıla göre artış göstermesi İl açısından olumlu bir gelişmedir. Ancak, İlde özel sektör yatırımlarında deprem riski nedeniyle yeterli ilerleme sağlanamamıştır.²⁸

Tablo 68. Erzincan İli Özel Sektör Yatırımları

(000 TL)

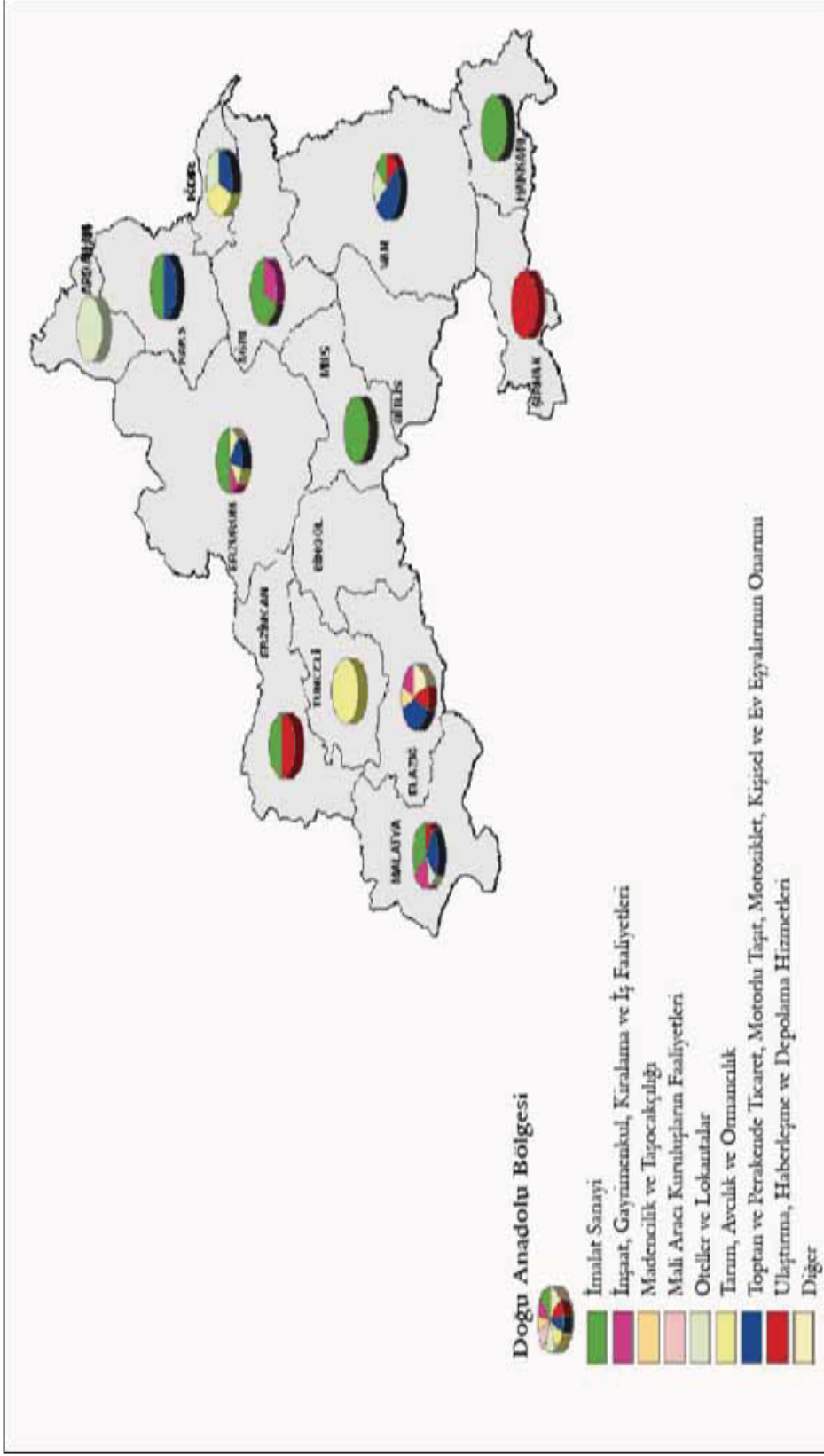
Yıllar	Proje Sayısı	Proje Toplam Tutarı	Harcama Tutarı
2007	167	1.267.661	561.895
2008	185	15.627.712	15.175

Kaynaklar: Erzincan Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.

Ekonomik kalkınma ve büyümenin finansmanında yaşanan darboğazların ve sermaye yetersizliğinin aşılmasında, doğrudan yabancı sermaye yatırımları günümüzde büyük önem taşımaktadır. Özellikle kaynak sıkıntısının giderilmesi, yeni teknoloji, modern know-how, pazarlama gibi imkanları da beraberinde getirmeleri açısından daha da önemli hale gelmişlerdir. Bu kapsamda, Erzincan ilinin bölgesel kalkınmasında yabancı sermayenin nerede durduğunu görmek de yapılacak değerlendirmeler açısından önemli olacaktır.

Ülkemizde yabancı sermayenin dağılımı açısından en önemli kaynak olarak kabul edeceğimiz Hazine Müsteşarlığı verilerine göre Erzincan ilinde; imalat sanayi, ulaştırma, haberleşme ve depolama hizmetlerine yabancı doğrudan yatırımcılarca yatırım yapılmaktadır. Diğer yandan, Madencilik ve taşocakçılığı sektörünün yabancı sermaye yatırımları tercihlerinde öne çıkmış olduğu görülmektedir. TOBB verilerine göre İlde iki adet yabancı sermayeli firma (Luksenburg) bulunmakta olup, Bu firmalar Krom Cevheri istihracı ve krom cevherinin hazırlanması ve zenginleştirilmesi alanlarında faaliyet göstermektedirler. Ayrıca il, bakır ve altın aramaçılığı açısından ilgi çekmekte ve bu alanlarda yabancı yatırımcıların girişimleri bulunmaktadır.

Şekil 6. Uluslararası Sermayeli Şirket Sayılarının Bölgelere Göre Sektörel Dağılımı

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Tablo 69. KÖYDES Projesi Yatırımları Kapsamında Dağıtılan Proje Ödenekleri (2005-2010)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Erzincan	3.373.134	24.846.436	24.696.000	6.248.000	6.248.000	6.442.113
KDA*	28.933.110	251.859.231	251.314.007	66.260.008	77.090.009	78.525.821
Türkiye	200.000.000	2.000.000.000	2.000.000.000	500.000.000	500.000.000	525.000.000
Pay	-	-	-	-	-	-
Erzincan/KDA	11.66	9.87	9.83	9.43	8.10	8.20
Erzincan/Türkiye	1.69	12.42	12.35	1.25	1.25	1.23

Kaynak: http://www.migm.gov.tr/Istatistik/iller_Bazinda_Dagitilan_Proje_Odenekleri.pdf (09/06/2011).
* KDA, Kuzey Doğu Anadolu Bölgesidir

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesi Yatırımları dağılımına bakıldığında; Erzincan'ın Kuzey Doğu Anadolu bölgesi yatırımlarından aldığı payın, dönem boyunca azalma eğilimi sergilemekle beraber, yaklaşık olarak % 10 seviyelerinde seyrettiği görülmektedir. Türkiye'de KÖYDES ödenekleri içerisindeki payı ise % 1'ler düzeyinde kalmaktadır.

1.6.2. Teşvikler

Kamu kaynaklarının, ülkenin gelişmesi bakımından daha yararlı olarak görülen sektörler yönlendirilmesi olan teşvik uygulaması kapsamında, 2004 yılından bu yana Ülkemizde çeşitli yasal düzenlemeler uygulamaya konmaktadır.

Bu çerçevede çıkarılan ve girişimcilere; gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hissesi teşviki, bedelsiz yatırım yeri tahsis, enerji desteği sağlanan teşvik kanunu 2004 yılında yayınlanarak uygulamaya konmuş (06.02.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5084 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun) ve yoğun talepler üzerine bu Kanun'da 2005 yılında bir dizi değişikliğe gidilmiştir (18.05.2005 tarih ve 25819 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5350 sayılı kanun). Yapılan değişikliklerle; kanun kapsamına giren 36 il sayısına 13 il daha eklenerek yasadaki yararlanan il sayısı 49'a çıkarılmıştır. 5084 sayılı Yasada öngörülen asgari 10 işçi çalıştırma şartı ise 30 işçi olarak değiştirilmiş, ancak bu uygulama sadece yeni eklenen 13 il için geçerli sayılmıştır.²⁹

31.12.2008 tarihi itibarıyla sonlanan teşvik yasası sonrasında, 16 Temmuz 2009 tarih ve 227290 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" ile teşvike ilişkin yeni uygulama yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, yatırım teşvik uygulamalarından yararlanacak iller 4 bölge içerisinde sınıflandırılmış ve bölge özelliklerine göre iller bazında teşvik sağlanacak sektörler ise 12 başlık altında gruplandırılmıştır. 4. Bölgede yer alan Erzincan için;

- Madencilik ve taşocakçılığı yatırımları,
- Gıda ürünleri ve içecek imalatı

29 http://alomaliye.com/mustafa_bahadir_5084.htm

- Entegre hayvancılık yatırımları (entegre damızlık hayvancılık yatırımları dahil)
- Tekstil ürünleri imalatı
- Giyim eşyası imalatı
- Derinin tabaklanması ve işlenmesi
- Akıllı çok fonksiyonlu teknik tekstil
- Döşemelik parke, kaplama, kontrplak, yonga levha, sunta, mdf vb. plakaların imalatı
- Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı (iç ve dış lastik imalatı hariç)
- Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (çok katlı yalıtım camları, kiremit, briket, Tuğla, çimento, hazır beton ve harç hariç)
- Metal eşya
- Makine ve teçhizat imalatı
- Elektrikli makine ve cihazları imalatı
- Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı
- Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı (saat hariç)
- Mobilya imalatı (sadece metal ve plastikten imal edilenler hariç)
- Oteller
- Öğrenci yurtları
- Soğuk hava deposu hizmetleri
- Lisanslı depoculuk
- Eğitim hizmetleri (yetişkinlerin eğitilmesi ve diğer eğitim faaliyetleri hariç)
- Hastane yatırımı, huzur evi
- Tehlikeli atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri

ve bazı istisnalar getirilen sektörler belirlenmiştir.

Bölge bazında desteklenecek bu sektörlerin çoğu imalat sanayi alt sektörleri olup, sanayinin geliştirilmesine yönelik teşviklerin ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Ayrıca 5084 sayılı Yasa çerçevesinde 5 ana başlıkta toplanan teşvikler, yeni uygulama ile 6 ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; Gümrük Vergisi Muafiyeti, KDV İstisnası (Makine ve Teçhizat), Faiz Desteği, Sigorta Primi İşveren Hissesi, Vergi İndirimi, Yatırım Yeri Tahsis (bedelsiz hazine arsası), Taşıma Desteği'dir (1. ve 2. Bölgelerde yer alan Tekstil, konfeksiyon, hazır giyim, deri ve deri mamulleri işletmelerin, tesislerini 4. Bölgeye taşımaları halinde destek alacaklardır.).

Söz konusu yeni düzenlemede de 05.04.2011 tarih ve 2011/1597 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bir dizi değişikliğe gidilmiş; SSK ve vergi indirimi 1. ve 2. Bölgeler için yeniden uygulanmaya başlamış, KOBİ'lere % 5 SSK prim desteği ilavesi yapılmıştır. Bölgesel ve sektörel yatırımlar çerçevesinde yukarıda yer alan ve Erzincan için belirlenen sektörler içerisinde "Döşemelik parke, kaplama, kontrplak, yonga levha, sunta, mdf vb. plakaların imalatı" çıkarılmış, yerine aşağıdaki sektörler listeye eklenmiştir.

- Su ürünleri yetiştiriciliği
- Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç), hasır ve buna benzer örülerek yapılan maddelerin imalatı
- Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı
- Çağrı merkezleri

5084 sayılı yasa kapsamında 2010 yılı sabit yatırım tutarları incelendiğinde, yatırım teşviklerinden en fazla ilk üç bölgenin yararlandığını, 4. Bölgenin ise yeterince yararlanamadığını görmekteyiz.

Tablo 70. Teşvik Kapsamında İllerin Dağılımı

1.Bölge	2.Bölge	III.Bölge	IV.Bölge
Ankara	Adana	Adıyaman	Ağrı
Bilecik	Antalya	Afyonkarahisar	Ardahan
Bolu	Aydın	Aksaray	Artvin
Bursa	Balıkesir	Amasya	Batman
Düzce	Burdur	Barın	Bayburt
Edirne	Çanakkale (Bozcaada, Gökçeada Hariç)	Çorum	Bingöl
Eskişehir	Denizli	Gaziantep	Bitlis
İstanbul	Isparta	Hatay	Çankırı
İzmir	Mersin	Kahramanmaraş	Diyarbakır
Kırklareli	Muğla	Karabük	Elazığ
Kocaeli		Karaman	Erzincan
Sakarya		Kayseri	Erzurum
Tekirdağ		Kırıkkale	Giresun
Yalova		Kırşehir	Gümüşhane
		Kilis	Hakkari
		Konya	Iğdır
		Kütahya	Kars
		Manisa	Kastamonu
		Nevşehir	Malatya
		Niğde	Mardin
		Osmaniye	Muş
		Samsun	Ordu
		Sivas	Rize
		Tokat	Siirt
		Uşak	Sinop
		Yozgat	Şanlıurfa
		Zonguldak	Şırnak
			Trabzon
			Tunceli
			Van

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Tablo 71. Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgesel Dağılımı

	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Hizmetler	Toplam
Belge Sayısı (Adet)						
1. Bölge	48	29	793	38	239	1.147
2. Bölge	48	69	212	18	273	620
3. Bölge	231	77	802	51	307	1.468
4. Bölge	186	85	464	46	273	1.054
Toplam	513	260	2.271	153	1.092	4.289
Sabit Yatırım (TL.)						
1. Bölge	438.664.709	312.855.000	10.608.416.645	1.719.922.000	7.123.212.457	20.203.070.811
2. Bölge	267.258.559	379.525.000	15.850.745.888	847.709.000	2.767.116.627	20.112.355.074
3. Bölge	1.640.325.859	885.749.554	4.677.877.342	2.471.672.000	1.546.695.569	11.222.320.324
4. Bölge	594.060.576	407.902.350	2.109.894.501	1.727.380.000	1.081.114.147	5.920.351.574
Toplam	2.940.309.703	1.986.031.904	33.246.934.376	6.766.683.000	12.518.138.800	57.458.097.783
İstihdam (Kişi)						
1. Bölge	1.612	903	24.567	889	16.704	44.675
2. Bölge	1.630	1.810	6.384	305	17.378	27.507
3. Bölge	8.101	1.443	21.308	649	8.173	39.674
4. Bölge	3.603	1.506	15.304	794	6.285	27.492
Toplam	14.946	5.662	67.563	2.637	48.540	139.348

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

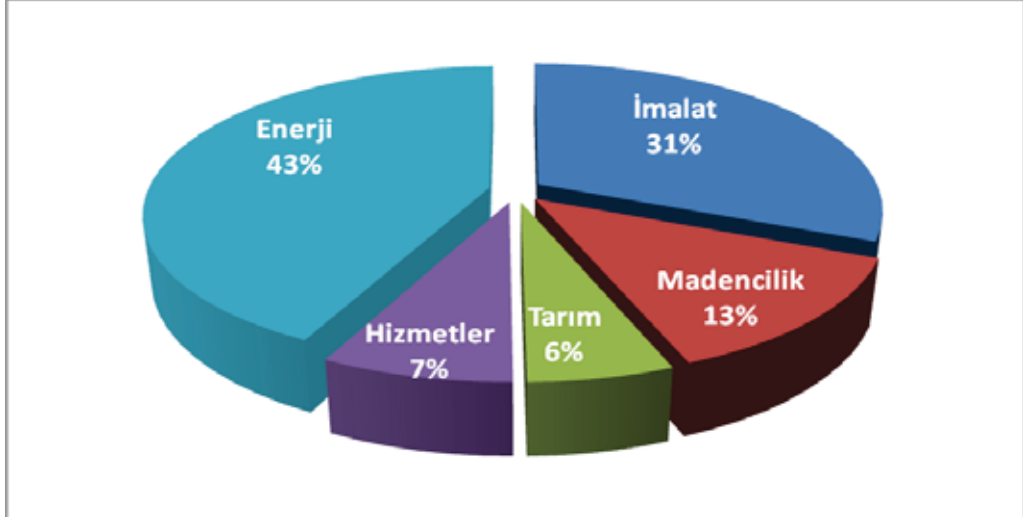
2010 yılında ilk dört bölge arasında yatırım teşviklerinden % 10,3'ünü kullanan ve Erzincan ilinin de içerisinde bulunduğu 4. Bölgeye tahsis edilen 1.054 adet belge karşılığında 27.492 kişiye istihdam olanağı sağlanmıştır. Bu bölgede en fazla yatırım % 35,6 ile imalat sanayine yapılırken; onu sırasıyla hizmetler, enerji, tarım ve madencilik sektörleri izlemektedir.

2010 yılı itibarıyla Erzincan iline tahsis edilen yatırım teşvikleri Türkiye genelinde % 0,2'sini oluştururken, 4. Bölgenin % 2,1'ini oluşturmaktadır. Yatırım tutarının sürekli olarak artış gösterdiği Erzincan'a, 2005 yılında tahsis edilen toplam 37 milyon TL'lik sabit yatırım teşviki, 2010 yılında 3,5 kate yakın artarak 127 milyon TL seviyelerine yükselmiştir.

2010 yılı itibarıyla Erzincan'da, 27 adet belge karşılığında 516 kişiye istihdam olanağı sağlanmıştır. Bu bölgede en fazla yatırım % 43 ile enerjiye yapılırken; onu sırasıyla imalat, madencilik, hizmetler ve tarım sektörleri izlemektedir. 2006 yılından bu yana yatırım teşvik verileri incelendiğinde, sadece 2010 yılında madencilik sektörüne teşvik verilmediği görülmektedir.

Grafik 24. Erzincan İlinde Yatırım Teşviklerinin Sektörel Dağılımı

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Diğer yıllardan farklı olarak 2010 yılında (Ocak-Aralık Ayları) düzenlenen Yatırım Teşvik Belgelerinin il bazında sektörel dağılımı; Genel Teşvik Sistemine göre, Bölgesel Yatırımlar ve Büyük Ölçekli Yatırımlar olmak üzere 3 farklı bölümde ele alınmış olup, bu çerçevede bakıldığında Erzincan ilinin Büyük Ölçekli Yatırımlar bölümünde yer almadığı görülmüştür.

Tablo 72. Erzurum İli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

Sektör	2007			2008			2009			2010 *					
	Belge Sayısı Adet	Sabit Yatırım (TL)	İstihdam (KİŞİ)	Sektör	Belge Sayısı Adet	Sabit Yatırım (TL)	İstihdam (KİŞİ)	Sektör	Belge Sayısı Adet	Sabit Yatırım (TL)	İstihdam (KİŞİ)	Sektör	Belge Sayısı Adet	Sabit Yatırım (TL)	İstihdam (KİŞİ)
TARIM Hayvancılık	3	4.456.196	60	İMALAT İnşaat	1	3.111.757	30	MADENCİLİK İstihraç ve İşleme	2	6.500.000	55	İMALAT Gıda ve İçki	4	7.025.231	76
İMALAT Dokuma ve Giyim	1	6.331.335	45	İMALAT Lastik-Plastik	3	12.760.000	97	İMALAT Gıda ve İçki	2	13.100.290	55	İMALAT Orman Ürünleri	1	1.404.732	25
HİZMETLER Diğerleri	1	1.200.000	-	HİZMETLER Sağlık ve Turizm	2	37.492.015	380	İMALAT Dokuma ve Giyim	2	3.164.920	126	İMALAT Kağıt	1	10.400.000	90
MADENCİLİK İstihraç ve İşleme	1	2.400.000	20	MADENCİLİK İstihraç ve İşleme	1	2.300.000	25	İMALAT İnşaat	1	3.405.000	20	İMALAT Madeni Eşya	1	5.876.414	25
ENERJİ Enerji	2	33.000.000	37					ENERJİ Enerji	1	20.000.000	10	İMALAT Elektronik	1	3.234.197	26
								HİZMETLER Turizm, Sağlık ve Altyapı-Belediye	4	16.132.361	320	İMALAT Diğerleri	3	11.500.000	50
												ENERJİ Enerji	2	54.000.000	23
												HİZMETLER Ticaret-Depolama ve Altyapı-Belediye	8	9.508.010	67
												TARIM Hayvancılık	2	7.251.000	35
												MADENCİLİK İstihraç ve İşleme	4	16.340.000	99
Toplam	8	47.387.531	162	Toplam	7	55.663.772	532	Toplam	12	62.302.571	586	Toplam	27	126.539.584	516
Türkiye	2.356	25.460.788.208	132.364	Türkiye	2.449	27.780.872.505	97.723	Türkiye	1.950	19.738.501.999	74.838	Türkiye	4.289	57.458.097.783	139.348

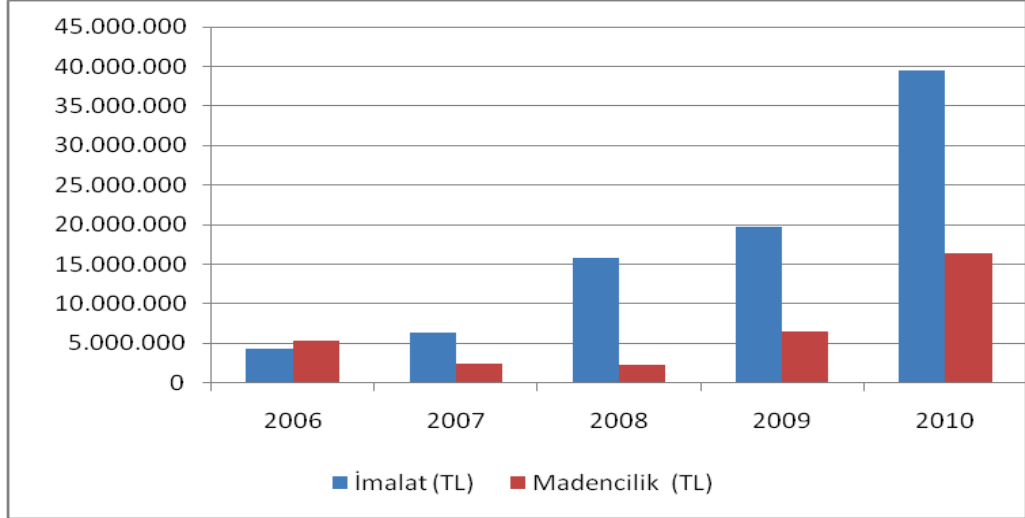
(*) 2010 yılı Ocak-Aralık aylarında düzenlenen YTB'nin il bazında sektörel dağılımı 1) Genel Teşvik Sisteminin göre, 2) Bölgesel Yatırımlar ve 3) Büyük Ölçekli Yatırımlar olmak üzere; 3 ayrı bölümde ele alınmıştır. Türkiye genel toplamına üç ayırmada dahil edilmiştir.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Hazine Müsteşarlığı verilerine göre, 2006-2010 yılları arasında Erzincan'da kullanılan yatırım teşvik belge sayısı düzenli bir artış sergilememiştir. Türkiye genelinde ekonomik krizin yaşandığı 2009 senesinde teşvik belge sayısında azalma yaşanırken, Erzincan'da artış olduğu görülmektedir.

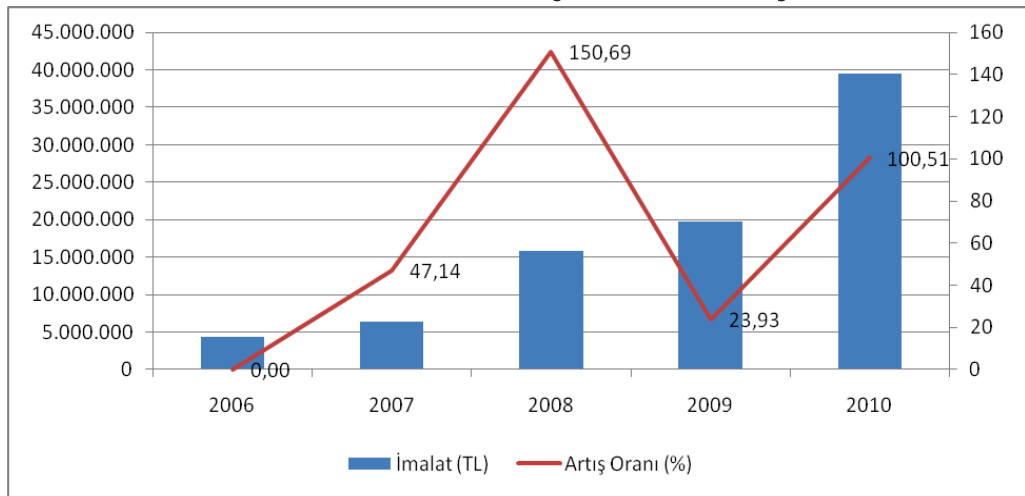
Grafik 25. İmalat ve Madencilik Sektörü Yatırım Teşvik Tutarları

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Sektörler itibariyle imalat sanayi yatırım teşviklerinin düzenli olarak artış gösterdiği ilde, madencilik sektörü yatırım teşvikleri dalgalanmalı bir yapı sergilemektedir. 2010 yılı itibariyle imalat sanayinde 11 adet belge karşılığında 292 kişiye istihdam olanağı sağlanırken, madencilik sektörü 4 belge karşılığında 99 kişiye istihdam olanağı sağlamıştır.

Grafik 26. İmalat Sektörü Yatırım Teşvik Tutarları ve Artış Oranları

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

2008 yılında % 151 oranında oldukça önemli bir artış sergileyen imalat sanayi, 2009 yılında en düşük artış oranı olan % 24'e ulaşmıştır. Bu önemli az-

liş küresel krizin etkilerinin hissedildiği bir dönemde meydana gelmiş ve kriz sonrası toparlanma dönemi olan 2010 yılında, yeni düzenlemeler getiren teşvik yasasının da uygulaması ile artış oranı önemli ölçüde yükselmiştir. Yatırım teşviklerinin ortaya koyduğu bu tablo imalat sanayinin 2008 ve 2010 yıllarında yatırım teşviklerinden önemli oranda yararlandığını ortaya koymaktadır.

Diğer yandan ülkelerin ve bölgelerin gelişme stratejilerinin temel taşı haline gelen ve ekonomideki ağırlıkları herkes tarafından kabul edilen KOBİ'lerin, kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler ile Avrupa Birliği normlarına ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak desteklenmelerini, uluslararası düzeyde rekabet edebilmelerini ve üretim, kalite ve standartlarını artırmalarını, istihdam yaratmalarını sağlamak amacıyla; 21/12/2000 tarih ve 2000/1822 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar'ın Uygulanmasına İlişkin Tebliği yayınlanmıştır. Bu tebliğ ile özellikle kalkınmakta olan bölgelerde KOBİ'lerin; imalat, tarımsal sanayi, turizm, eğitim ve sağlık, madencilik ve yazılım geliştirme gibi konularda gerçekleştirecekleri faaliyetleri teşvik belgeleriyle desteklenmeye çalışılmaktadır.

Bu bağlamda, 2009 yılında Türkiye genelinde toplam 586 belgeye 468.335.565 TL sabit yatırım gerçekleştirilmiştir. Bu tutarın % 0,2'sini kullanan Erzincan ili, Doğu Anadolu Bölgesi sabit yatırım tutarının % 5,5'ini kullanmaktadır. Erzincan'da KOBİ'ler % 81,1 ile en fazla yatırımı hizmetler sektörüne yaparken, imalat sanayinin oranı % 18,9'dur. KOBİ teşvik belgesi yatırım tutarının azalış seyri izlediği Erzincan'a; 2007 yılında tahsis edilen yaklaşık 2 milyon TL'lik sabit yatırım teşviki, 2009 yılında % 36,3 oranında azalma göstererek 1,1 milyon TL seviyelerine düşmüştür. 2009 yılı itibariyle Erzincan'da, 2 adet KOBİ teşvik belgesi karşılığında 6 kişiye istihdam olanağı sağlanmıştır. Bu rakamlar Erzincan'ın ekonomik yapısı içerisinde KOBİ'lerin oranı düşünüldüğünde oldukça düşüktür.

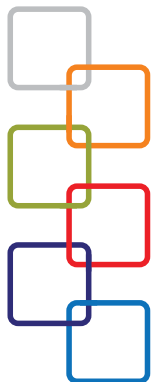

Tablo 73. KOBİ Teşvik Belgelerinin Dağılımı

	2007				2008				2009			
	Belge Sayısı (Adef)	Sabit Yatırım (TL.)	İthal Edilecek Makine ve Teçhizat Tutarı 1000\$	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı (Adef)	Sabit Yatırım (TL.)	İthal Edilecek Makine ve Teçhizat Tutarı 1000\$	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı (Adef)	Sabit Yatırım (TL.)	İthal Edilecek Makine ve Teçhizat Tutarı 1000\$	İstihdam (Kişi)
İMALAT Gıda ve İçli	2	959.880	-	35	1	350.000	166	100	1	210.000	70	1
HİZMETLER Sağlık ve Diğerleri	2	782.000	23	16	1	1.034.719	359	2	1	900.000	-	5
Erzincan Genel Toplam	4	1.741.880	23	51	2	1.384.719	525	102	2	1.110.000	70	6
Doğu Anadolu Genel Toplam	29	17.343.298	1.796	614	88	56.204.243	7.922	1.625	30	20.118.074	2.101	383
TRAI	9	5.508.431	-	128	13	6.516.435	-	198	4	2.227.500	-	26
Türkiye Genel Toplam	942	875.396.173	273.136	17.686	1.363	1.112.203.962	367.026	22.616	586	468.335.565	118.454	8.118
Erzincan/TRAI	44,44	31,62	-	39,84	15,38	21,25	-	51,52	50,00	49,83	-	23,08
Erzincan/Türkiye	0,42	0,20	-	0,29	0,15	0,12	-	0,45	0,34	0,24	-	0,07

Kaynak:Hazine Müsteşarlığı

KOBİ yatırım teşviklerinden yararlanma bakımından Erzincan'ın TRA1 içerisindeki payı yüksek iken; Türkiye payları, genel teşviklerden yararlanma paylarına göre daha düşük bir orana sahip olduğu görülmektedir. TRA1 içerisindeki payın yüksekliği mutlak rakamların küçüklüğünden kaynaklanmış olabilir. 2006 yılında Erzincan'da KOBİ teşviki kullanılmamıştır. Teşviklerden yararlanmada, hem mutlak rakam olarak hem de oransal olarak, girişimcileri bilgilendirmek ve özendirmek gelecek dönemde avantajlı konuma getirebilir.

1.7. HİZMETLER SEKTÖRÜ

1.7.1. Ticaret

1.7.2. İç Ticaret

Tarih boyunca her toplumda, özellikle de sosyal ve ekonomik çalkantıların olduğu, büyük krizlerin yaşandığı dönemlerde bir denge ve istikrar unsuru olan esnaf ve sanatkârlar, ekonomik ve sosyal hayata katkıları yanında hızla değişen bilimsel ve teknolojik yeniliklere kolaylıkla uyum sağlayabilen esnek bir yapıya da sahiptirler. Bu nedenle oluşturdıkları istihdam, katma değer ve hizmet potansiyeli itibarıyla, sosyal barışın, adil gelir bölüşümünün ve adaletin sağlanmasında önemli görevler üstlenmiş olduklarından, toplumumuzun sosyo-ekonomik yapısına yapılan bir yatırım olarak değerlendirilebilir. İlin sosyo-ekonomik gelişmesinde en önemli aktörlerden biri olarak kabul edebileceğimiz esnaf ve sanatkâr daha çok merkezde faaliyet göstermektedir.

Tablo 74. Erzincan'da Esnaf ve Sanatkarın Yıllara Göre Durumu

Yıl	Erzincan			Türkiye		
	Tescil	Tadil	Terkin*	Tescil	Tadil	Terkin*
2005	381	21	181	196.494	42.221	282.600
2006	556	11	231	217.603	12.055	177.436
2007	707	19	696	170.826	20.293	118.871
2008	577	26	520	166.823	19.907	117.810*
2009	516	122	328	162.911	24.795	91.165
2010	568	36	350	177.032	21.510	93.735

(*) S. Terkin rakamları baz alınmıştır.

Kaynak: TESK

2009 yılında 19 oda bünyesinde toplam 5.914 kayıtlı esnaf ve sanatkâr bulunan Erzincan'da; 2011 yılı Mart ayı sonu itibarıyla Esnaf ve Sanatkârlar Birliği çatısı altında, 19 oda ile birçok meslek dalında yaygın bir yapıya sahip olan esnaf ve sanatkârların sayısı 5.845'e gerilemiştir. Türkiye genelinde aktif olarak faaliyette bulunan kayıtlı esnaf ve sanatkâr sayısı ile karşılaştırıldığında Erzincan'da faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârların sayısı % 0,3'lük kısma denk gelirken, aktif oda sayısının oranı ise % 0,6'dır.

Diğer yandan ticaret ve sanayi kesimini tek çatı altında toplayarak, ticaret hayatını temsil eden ve istihdam ile yatırımın gelişmesinde köklü bir kurumsal organizasyon olarak karşımıza çıkan Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası; yaklaşık 34 alanda faaliyet gösteren 1.626'sı gerçek kişi, 1.179'u tüzel kişilik olmak üzere toplam 2.805 üye yapısıyla, il'in ekonomik gelişmesinde önemli bir paya sahiptir. Ticaret ve Sanayi Odası'nın yanı sıra Erzincan Ticaret Borsası ve Esnaf Odaları Birliği başta olmak üzere pek çok oda ve dernek ilin sanayi ve ticaret hayatında önemli rol oynamaktadır.

Her toplumda iktisadi hayatın gelişimi, ekonomik hayattaki kurumsallaşma düzeyi ile yakından ilgilidir. Ekonomide iş kapasitesinin artmasına bağlı olarak bireysel girişimlerden ziyade kurumsal girişimlerin daha etkin ve verimli olduğu artık genel kabul görmüş bir realitedir. Dolayısı ile iktisadi gelişme paralel olarak ekonomide kurumsal gelişmelerde kendini göstermektedir. 2000-2011 yılları arasında Erzinca'n'da kurulan işyerlerinin gelişimi aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Dönem içerisinde gerçek kişilerin sahipliğinde kurulan işletmelerin önemli paya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tüzel kişiliğe dayalı ortaklıklarda iş hayatındaki örgütlenme ağırlıklı olarak Limited Şirket ve Kooperatif şeklinde faaliyete başlamıştır. Dönem içerisinde Anonim Şirket şeklinde kurulan işyerlerinde de gözle görülür bir artıştan bahsedilebilir.

Tablo 75. Şirket Türlerine Göre İşyerlerinin Gelişimi

Şirket Türü	Yıllar											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Ocak 2011
Anonim Şirket	3	1	6	2	11	14	10	12	15	12	17	2
Limited Şirket	38	19	43	44	66	72	72	76	69	61	87	41
Komandit Şirket	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Adli Komandit Şirket	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kolektif Şirket	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kooperatif	17	15	7	17	43	16	9	11	4	4	11	5
Gerçek Kişi	63	56	81	77	102	104	132	123	67	78	127	62

Kaynak: Erzinca Ticaret Sicil Memurluğu, 2011.

Tablo 76. Kurulan ve Kapanan Şirket Sayıları

Yıl	Erzinca		Kapanan /Kurulan	Türkiye		Kapanan /Kurulan	Erzinca/Türkiye	
	Kurulan	Kapanan	Oran	Kurulan	Kapanan	Oran	Kurulan	Kapanan
2006	223	134	60.09	52,699	9,471	17.97	0.42	1.41
2007	223	71	31.84	55,350	9,954	17.98	0.40	0.71
2008	188	93	49.47	49,003	9,578	19.55	0.38	0.97
2009	168	98	58.33	44,472	10,395	23.37	0.38	0.94
2010	215	108	50.23	51,968	13,442	25.87	0.41	0.80

Kaynak: Erzinca Ticaret ve Sanayi Odası ve Maliye Bakanlığı.

Erzinca'n'da kapanan ve kurulan şirket sayıları büyük değişiklikler sergilemektedir. Kapanan şirket sayılarının kurulan şirket sayılarına oranı Türkiye ortalamasına göre oldukça yüksek ve dalgalı bir seyir izlemektedir. Mesele 2006 yılında Kapanan/Kurulan işyeri oranı Türkiye'de 17.97 iken bu oran Erzinca'n'da oldukça yüksek bir oranda, 60.09 olarak gerçekleşmiştir. Dönem içerisinde bu oran Türkiye genelinde artış eğilimi sergilerken, Erzinca'n'da azalma eğilimi sergilemiş ve 2010 yılında 50.23 olmuştur. Kurulan ve kapanan şirketlerin Türkiye geneline oranlandığında kapanan şirket oranlarının, kurulan şirket oranlarına göre payının daha fazla olduğu söylenebilir. Bu da Erzinca'dan dışarıya doğru bir sermaye akımı şeklinde yorumlanabilir.

